



Дарина СКРИННИК-МИСЬКА

РОМАН ЯЦІВ: ВІДРОДЖУЮЧИ ВТРАЧЕНІ СМИСЛИ

У статті розглядається дослідницьке поле львівського мистецтвознавця Р. Яціва, який за останні роки збагатив українську науку рядом нових видань, присвячених історії розвитку образотворчого мистецтва ХХ ст. Особлива увага звертається на значенні тих праць, які суттєво розширили джерельну базу науки та поглибили розуміння естетичної комунікації в період модернізму та постмодернізму. Аналізуючи деякі важливі теоретико-методологічні установки Р. Яціва як вченого, здійснюється спроба ув'язати їх з його ж творчими ангажуваннями як художника.

Ключові слова: Роман Яців, мистецтво ХХ століття, модернізм, смисли мистецтва, мистецька критика, теорія мистецтва.

Уже стало закономірністю, що, розкриваючи чергову книгу з мистецтвознавства, знаходиш серед авторів чи упорядників ім'я Романа Яціва. Роман Миронович Яців, проректор з наукової роботи Львівської академії мистецтв, кандидат мистецтвознавства, заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, Спілки художників «Клуб Українських Мистців» — давно відомий автор не лише у середовищі мистецтвознавців та художників, але й культурологів, філософів. У його доробку — книги, публікації у наукових збірниках, колективних монографіях, часописах та газетах, а також офіційне опонування дисертацій, наукове редагування та рецензування, доповіді, виголошені на конференціях та круглих столах.

Впродовж багатьох років наукова діяльність Р. Яціва спрямована на вирішення найактуальніших, найболючіших проблем в українському мистецтвознавстві. Однією з таких проблем не лише в українському гуманітарному знанні, але й у сучасному українському суспільстві є відсутність цілісної візії власної історії, зокрема історії культури та історії мистецтва.

Навіть події навколо шкільних підручників з історії України свідчать, що замість цілісного образу історії нашого народу та його культури маємо величезну кількість нез'ясованих фактів, упереджень, перекручувань та ідеологічних міфів. Що ж до історії українського мистецтва, то, хоча на сьогодні є декілька видань, які охоплюють процес його історичної трансформації більш чи менш повно, але вони, на жаль, також не витворюють цілісної картини художнього процесу в Україні, не показують його внутрішньої логіки у взаємодії з процесами загальноєвропейськими, не підпорядковуються єдиній концепції. Особливо гостро ця проблема постає у стосунку до мистецтва ХХ століття. Причина таких вад — аж ніяк не в беспорядності авторів, а у величезній кількості білих плям, що виникли в силу історичних обставин. Ліквідація цих білих плям вимагає складної тривалої, наполегливої і часто невдячної праці.

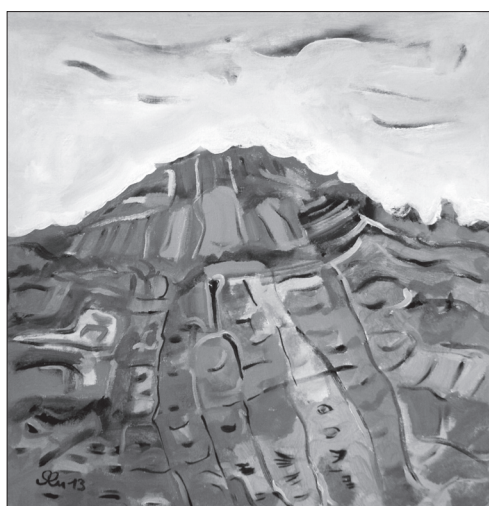
У цьому сенсі доробок Романа Яціва особливо цінний. Його публікації, присвячені окремим персоналіям: О. Харківу, І. Іванцеві, Ю. Магалевському, Г. Мазуренку, Н. Хасевичу, О. Лятуринській, І. Старчукові та багатьом іншим — це вагомі кроки для повернення цих митців на належне місце в історії українського мистецтва, у контекст, який виступає канвою українського мистецтва того періо-

ду. До цього доробку належить і видання документальних даних та ілюстративного матеріалу про діяльність О. Шатківського та українського мистецького гуртка «Спокій» (Львів, 2008), а також книга, укладена у співавторстві з І. Мельником «Павло Ковжун: Творча спадщина художника. Матеріали. Бібліографічний довідник» (Львів, 2010), що розкриває творчість одного з найактивніших організаторів мистецького життя Львова 1920—1930-х рр., графіка та живописця, критика та есеїста, редактора і видавця П. Ковжуна.

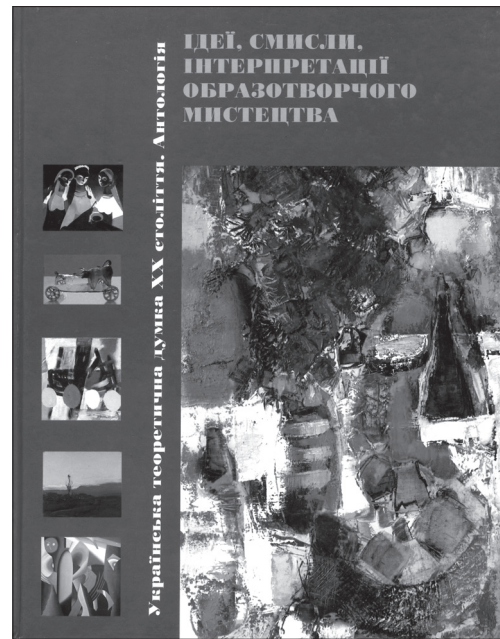
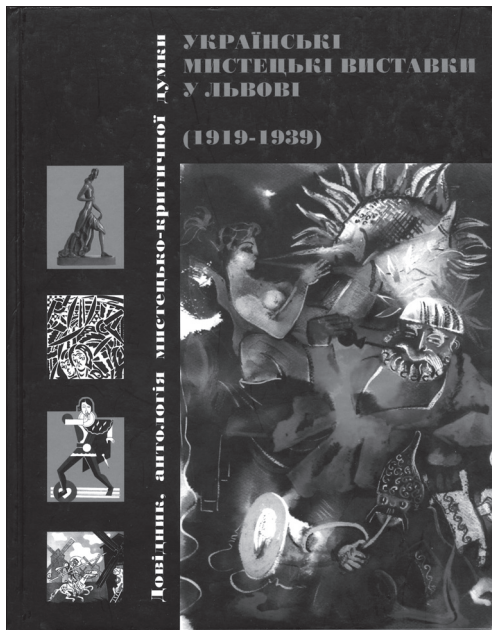
У колі наукових інтересів Романа Яціва — і митці середини-другої половини ХХ ст., і ті, хто творить українське мистецтво сьогодні. Серед основних його праць, що торкаються цього періоду, — як давно відомі читачеві монографії «Львівська графіка 1940—1990-х рр.: Традиції і новаторство» (К., 1992) та «Мирон Яців (1929—1996): Життя і творчість» (Львів, 2000), так і опубліковані нещодавно книги «Скульптор Еммануїл Мисько: Світло долі: монографічне дослідження» (К., 2009), та «Любомир Роман Кузьма (1913—2004): Малярська і публіцистична спадщина» (Львів, 2010).

В силу історичних обставин львівська мистецька критика, як і художня діяльність, з приходом радянської влади опинилася під ідеологічним тиском, зазнала репресій та цензури. Наслідки очевидні: знівечені долі, втрачені традиції, білі плями в історії. Тому повернення критичних текстів у історичний дискурс та інформація про виставки того періоду є необхідними не лише для заповнення лакунів історії українського мистецтва, але й для реконструювання історії мистецтвознавчої критики як теорії мистецтва — це ще одна складна проблема, що перебуває у фокусі наукових інтересів Р. Яціва. Відповіддю науковця на це завдання є праця «Українські мистецькі виставки у Львові (1919—1939): Довідник-антологія мистецько-критичної думки» (Львів, 2011), у якому, окрім документації виставкової діяльності Львова міжвоєнного періоду, подано огляди та рецензії, що висвітлюють стан та вектори тогочасної критичної думки у Львові.

Важливою особливістю мистецтвознавства, як і в цілому наук гуманітарного циклу, є міждисциплінарний характер. Особливістю власне української гуманітаристики є те, що через певне ставлення до історії, наприклад, філософської та культурологічної



думки відносять твори дослідників, діяльність яких не пов'язана напряму з цими галузями знань, як-от творчість Лесі Українки чи праці Д. Донцова. Значний обсяг текстів, що мають науково-практичну цінність для теорії мистецтва, написані представни-



ками суміжних гуманітарних дисциплін. У цьому сенсі дуже важливим завданням є внесення доробку цих дослідників у мистецтвознавчий науковий обіг. Проте просто розшукати й опублікувати тексти такого характеру явно недостатньо — необхідно ввести їх у контекст мистецтва у такий спосіб, щоб вони стали частиною дискурсу, тобто їх проблематика була співвіднесена з проблематикою мистецтва. Під таким кутом зору антологія Р. Яцива «Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ століття: Антологія» (Львів,

2012), дві частини якої разом вийшли друком, набуває особливої ваги. Перша частина пропонує читачеві праці, що виявляють історичні, філософські, ідеологічні, етнопсихологічні, культурологічні аспекти образотворчого мистецтва. Цікавий теоретичний блок становлять тексти, написані художниками. Так, наприклад, «Теоретичні нотатки» О. Архипенка чи автобіографічна стаття М. Осінчука «Ікона» поряд з етнопсихологічним нарисом В. Яніва «Протиставлення Сходу й Заходу з психологічного боку» отримують нове прочитання і незвичний контекст.

Друга частина антології охоплює ширший хронологічний відтинок — у неї введено тексти авторів першої третини — кінця ХХ століття — аж до сьогодення. Таким чином вибудовується своєрідна смислова парадигма від текстів Ю. Липи, Д. Віконської, В. Кивелюка, О. Богомазова через спадщину О. Ольжича, М. Бутовича, М. Шлемкевича, П. Андрусіва, А. Оленської-Петришин до О. Федорука, Л. Соколюк, Л. Медвідя, А. Бокотея, та багатьох інших. На відповідальності упорядника лежить не просто вибір та відбір текстів, їх послідовність та логіка цієї послідовності. Упорядник виступає тим найуважнішим і найвідповідальнішим читачем, який повинен відчитати смисли кожного тексту і вибудувати контекст, від якого у кінцевому результаті буде залежати зміст і логіка дискурсу, що ним, врешті, постає антологія. Заслужують на окрему увагу тексти, що стосуються реакції українських митців на художні явища світового мистецтва, як-от статті Ю. Соловія, Я. Гніздовського, Л.Р. Кузьми, Д. Віконської, О. Тимошенка, позаяк через політичну ізоляцію СРСР та ізольованість українського мистецтва Україна була штучно викинута зі світового мистецького процесу і багато етапів трансформації мистецтва було пропущено, а історичні зв'язки з цим іншим, інакшим мистецтвом на сьогодні також є білими плямами нашої історії.

Важливо, що в запропонованому Р. Яцівим колі авторів та текстів акцентується кілька вимірів. По-перше, практично кожен автор, представлений в антології, торкається проблеми національної ідентичності, заломленої через мистецтво, при чому це стосується текстів, написаних як в Україні, так і на еміграції. По-друге, українське мистецтво розглядається у співвіднесенні з мистецтвом та культурою світовою. По-третє, через зіставлення текстів мистецтвознавців, художників-практиків, культурологів, літераторів, філософів, укладачеві вдається створити більш-менш цілісну візію осмислення принципів для нашої культури проблем у часовому вимірі, якої так бракує сьогодні.

Для кожного теоретика мистецтва дуже важливим є розуміння сутності досліджуваного об'єкта, щоб за абстрактним теоретизуванням та роздумами не загубити отого живого, що власне й перетворює об'єкт на художній твір. Коли мистецтвознавець працює творчо і як художник — це завжди відчу-



вається, бо лише тоді він може схопити сутність мистецтва, сприймати інтуїтивно, а не лише умоглядно розуміти, бо мистецтвознавське дослідження не може бути зведено до однієї лише логіки.

Серед творчого доробку Романа Яціва — не тільки теоретичні праці, але й цікаві графічні та малярські роботи, художня фотографія. Він — учасник багатьох колективних та персональних виставок. І в живописних, і в графічних роботах Р. Яціва відчувається дуже добре володіння композицією, — це закономірно з огляду на те, що уроки композиції він отримував ще від батька, відомого українського графіка Мирона Яціва. Смілива живописна манера, застосування чистих насичених кольорів, спосіб узагальнення форми, оперування великими плямами — риси, що вказують на приналежність до львівської живописної школи (Роман Миронович навчався у К. Звіринського, Д. Довбошинського, Ю. Скандаківа, М. Курилича, Т. Максиська, В. Овсійчука). Образний ряд у роботах Р. Яціва, і живописних, і графічних, і у світлинах, також засвідчує приналежність до львівського кола — це в основному краєвиди, які оточують нас щодня — ліси, поля, вулички, мотиви архітектури, море, небо, а також абстрактні композиції, які автор конструє через виявлення ритмічної структури. Цікаво, що і графіці, і малярству Романа Яціва властива особлива графічна ви-

разність — автор дуже добре володіє лінією і вибудовує свої композиції на зіставленнях лінії та плями не лише у графіці, але й у живописі. Ця графічна виразність як власний мистецький почерк дуже яскраво проявляється у кольорових зарисовках маркерами та фломастерами — саме цей матеріал художник відчуває особливо тонко.

Східна мудрість стверджує, що наука — це така праця, коли колодязь треба викопати голкою. Для української науки ця метафора є особливо справедливою: оте заповнювання пусток нашої історії та культури, не кажучи вже про розвиток науки, вимагає величезних зусиль, енергії, віри у свою справу і головне, — любові до того, що робиш, і до землі, на якій живеш. Мабуть саме завдяки цим своїм якостям Роман Яців заповнив і продовжує заповнювати ці культурні порожнечі постатями, ідеями та смислами.

Daryna Skrynnyk-Myska

ROMAN YATSIV AND A REVIVAL OF LOST SENCES

In the article has been considered a research field by Lviv art scholar Roman Yatsiv who during recent years enriched the Ukrainian science with a number of new editions on the na-

tive Fine Arts as well as their history and development in XX c. Especial attention has been paid to the meaning of those publications that substantially widened a source basis of studies and deepened comprehension of aesthetical communication in contemporary and postmodern period. In analysis of some R. Yatsiv's theoretic and methodological fixations an attempt has been made to connect those with his creative aspiratios of artist.

Keywords: Roman Yatsiv, art of XX c., modernism, sence of art, art criticism, theory of art.

Дарина Скринник-Миська

РОМАН ЯЦІВ: ВОЗРОЖДАЮЧА УТРАЧЕННИЙ СМЫСЛ

В статье рассматривается исследовательское поле львовского искусствоведа Р. Яцива, в последние годы обогатившего украинскую науку рядом новых изданий, посвященных истории развития изобразительного искусства XX ст. Особое внимание обращено на значение тех работ, которые существенно расширили источниковедческую базу науки и углубили понимание эстетической коммуникации в период модернизма и постмодернизма. При анализе некоторых важных теоретическо-методологических установок Р. Яцива как ученого осуществляется попытка увязать их с его же творческой ангажированостью как художника.

Ключевые слова: Роман Яцив, искусство XX столетия, модернизм, смысл искусства, художественная критика, теория искусства.